

Ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-024-и
назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (734025,
ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 17)

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Суфиев Садриддин Насридинович дар мавзуи «Ҳамкорихои илмӣ-адабӣ ва фарҳангии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Ҷумҳурии Ҳиндустон ва Ҷумҳурии Исломии Покистон (охири асри XX - ибтидои асри XXI)», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои таърих аз рӯйи ихтисоси 07.00.15 - таърихи муносибатҳои байналмилалӣ ва сиёсати хориҷӣ (илмҳои таърих) пешниҳод шудааст

Рисолаи илмӣи Суфиев С.Н. маҳз ба таҳлили ҳам амсилаҳои рушди ҳамкорихои илмӣ-фарҳагии давлатҳои номбурда ва ҳам ба сатҳу сифати ҳамкорихои гуногунсамтаи Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Ҷумҳурии Ҳиндустон ва Ҷумҳурии Исломии Покистон (охири асри XX - ибтидои асри XXI) бахшида шудааст.

Ҳамкорихои фарҳангӣ миёни Тоҷикистон бо Ҳиндустон ва Покистон асоси мустақамро барои инкишофи ояндаи самтҳои алоқаҳои фарҳангӣ фароҳам оварданд. Ҳар як марҳилаи ҳамкорихо афзалият ва хусусиятҳои хоси худро дошта, ҷанбаҳои гуногуни ҳамкорихои фарҳангӣ тавсеа ёфтанд. Айни замон барои инкишофи ҳамкорихои фарҳангии Тоҷикистону Ҳиндустон шароитҳои мусоид фароҳам омаданд, ки метавонад ба умқи дарки мусбати байниҷаҳонии халқҳо кумак намояд. Ҳамкорихои Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Ҷумҳурии Ҳиндустон ва Ҷумҳурии Исломии Покистон низ дорои таърихи муайян мебошад. Солҳои аввали баъди ба даст даровардани истиқлолияти давлатӣ муносибатҳои мутақобила бо ин кишварҳо бинобар оғози ҷанги шаҳрвандӣ ва бухрони шадиди иқтисодӣ хеле душвор ба роҳ монда шуда буд.

Навгонии илмӣи диссертатсияи мазкур натиҷаи таҳқиқоти мустиқилонаи муаллиф буда, дастовардҳои ба вуқӯъпайваста дар таърих ба адабиёти илмӣ, назарияҳои мухталифи олимону муҳаққиқон инъикос гардидааст. Ин навгониҳо –илман асоснок кардани таҳқиқоти комплексии ҳамкорихои илмӣ-адабӣ ва фарҳангӣ бо кишварҳои Ҳиндустон ва Покистонро дар замони муосир ифода менамоянд. Зеро маҳз истиқлолият заминаи роҳандозии ҳамкорихои мутақобилаи кишварро бо давлатҳои ҷомеаи ҷаҳонӣ дар заминаи

принсипи баробарӣ ва даҳолат накардан ба корҳои дохилии якдигар фароҳам овардааст, ки дар масъалаи таҳқиқотҳои муосири таърихи муносибатҳои байналхалқӣ ва сиёсати хориҷӣ намунаи барҷаътаанд.

Новобаста аз ин, тадричан ин ҳамкориҳо ташаккул ёфта, самти илмӣ-фарҳангӣ ва адабӣ дар онҳо возеҳ гардид. Зеро маҳз илму адаб заминаи таърихии рушди ҳамкориҳои халқҳоро ба вуҷуд оварда буд. Дар баробари инкишофи ҳамкориҳои дӯҷониба дар самти илму маориф дар байни Тоҷикистон бо Ҳиндустон ва Покистон, инчунин истифодаи нақши дипломатияи бисёрҷониба ва дастгоҳҳои минтақавии ҳамкорӣ муҳим мебошад.

Таҳқиқ ва омӯзиши ин мавзӯ дар шароити ташаккули равандҳои ҷаҳонишавӣ, ки тавсеаи арзишҳои ғарбӣ ва осебпазирии давлатҳои миллиро инъикос менамояд, муҳим мебошад. Маҳз талоши дастаҷамъонаи ҳифзи арзишҳои фарҳангӣ ва муаррифии он дар сахнаи ҷаҳонӣ имкони расидан ба ҳамгирии воқеӣ ва инкишофу пешрафтро дар шароити муосир фароҳам меорад. Бояд таъкид намуд, ки дар даврони истиқлол марҳилаи нави ҳамкориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бо кишварҳои Осиёи Ҷанубӣ оғоз гардид, ки дар инкишофи иҷтимоӣ ва иқтисодии на танҳо Тоҷикистон, балки барои тамоми минтақа аҳаммияти хоса дорад. Инкишофи ҳамкорӣ бо кишварҳои минтақаи Осиёи Ҷанубӣ дар асоси принципҳои дӯстӣ, ҳусни ҳамҷаворӣ ва мутақобила яке аз самтҳои асосии сиёсати хориҷии кишвари мо мебошад, ки дар суҳанронӣ ва паёмҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ва асноди марбут ба сиёсати хориҷии кишвар инъикос ёфтааст.

Ин омилҳо муҳимияти омӯзиши мавзуи таҳқиқотиро инъикос менамоянд. Аз ин рӯ, таҳқиқоти диссертатсионии Суфиев Садриддин Насридинович дар мавзуи «Ҳамкориҳои илмӣ-адабӣ ва фарҳангии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Ҷумҳурии Ҳиндустон ва Ҷумҳурии Исломии Покистон (охири асри XX - ибтидои асри XXI)» мубрам ва муҳим маҳсуб мегардад.

Унвонҷӯ ҷиҳати асоснок намудани мавзӯ ва инъикоси заминаҳои таърихии инкишофи ҳамкориҳои фарҳангии халқи тоҷик ва мардумони минтақа аз сарчашма ва адабиёти илмӣ истифода намудааст, ки нисбати муътамад будани онҳо ягон ҷойи шакку шубҳа нест. Зиёда аз он муҳаққик дар рафти инъикоси марҳилаи муосири ҳамкориҳои илмӣ-адабӣ ва фарҳангии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Ҷумҳурии Ҳиндустон ва Ҷумҳурии Исломии Покистон аз як қатор асноди байнидавлатӣ ва маводи бойгонӣ истифода намудааст, ки аҳаммияти илмии таҳқиқотро баланд мебардорад.

Муқаррароти асосии барои Ҳимоя пешниҳоднамудаи муаллиф илман асоснок буда, аз қобилияти таҳқиқотӣ ва илмӣ-эҷодии ӯ шаҳодат медиҳанд. Муқаррароти мазкур якҷо бо навғониҳои таҳқиқот моҳияти мухтасари мавзӯро инъикос намуда, дорои сатҳи баланди эътимод мебошанд.

Асоси методологӣ ва назариявии рисоларо назарияи муносибатҳои байнидавлатӣ ва усулҳои дипломатӣ ташкил медиҳанд. Инчунин дар рафти таҳқиқот усулҳои воқеият, таърихият ва системавӣ, таҳлил, тавсиф ва муқоиса истифода шудаанд, ки дарки мавзӯ ва таҳлили онро осон менамоянд.

Таҳқиқоти диссертатсионӣ дорои сохтори мунтазам, мақсад ва вазифаҳои муайян, объект ва предмети мушаххас мебошанд. Бо назардошти ин ҷанба ва баҳри иҷрои амалии мақсад ва вазифаҳои муайяншуда диссертатсия аз муқаддима, се боб, ҳафт зербоб, хулоса ва рӯйхати адабиёт ва сарчашмаҳои истифодашуда иборат мебошад.

Дар **муқаддима** мубрамияти мавзӯ асоснок гардида, сатҳи омӯзиши он, мавзӯ, объект, мақсаду вазифаҳои таҳқиқот, асосҳои методологӣ, назариявӣ, навғонии илмӣ, нуқтаҳои илмии ба Ҳимоя пешниҳодшуда, аҳаммияти назариявӣ ва амалии диссертатсия муайян карда шудааст. Инчунин, тасвиби натиҷаҳои таҳқиқот, саҳми шахсии довталаб, сохтор ва ҳаҷми диссертатсия нишон дода шудааст, ки махсусияти ҳамкорихои Ҷумҳурии Тоҷикистонро бо Ҷумҳурии Ҳиндустон ва Ҷумҳурии Исломии Покистон дар соҳаи илмӣ-адабӣ ва фарҳангӣ дар охири асри XX ва оғози асри XXI инъикос менамояд.

Боби якуми диссертатсия - **«Ташаккули ҳамкорихои Тоҷикистон бо Ҳиндустон ва Покистон»** номгузори шудааст. Дар ин боб муаллиф омилҳои таърихӣ ва заминаҳои рушди ҳамкорихои халқи тоҷикро бо халқҳои Осиёи Ҷанубӣ баррасӣ намудааст. Инчунин, муаллиф марҳилаҳои таърихии истиқрор ва инкишофи ҳамкорихои халқи тоҷикро бо халқҳои Ҳиндустон ва Покистон ҳамчун заминаи мустаҳкам гаштани ин ҳамкорихо дар солҳои 1991-1999 таъкид намудааст.

Боби дуюми диссертатсия - **«Таҳаввули ҳамкорихои Тоҷикистон бо Ҳиндустон ва Покистон дар соҳаи фарҳанг (солҳои 2000-2018)»** ном дошта, муаллиф масъалаҳои рушди ҳамкорихои Ҷумҳурии Тоҷикистонро бо Ҷумҳурии Ҳиндустон ва Ҷумҳурии Исломии Покистон дар соҳаи фарҳанг дар ибтидои асри XXI мавриди омӯзиш қарор дода, нақши омилҳои фарҳангиро дар маҷмӯи муносибатҳои дучонибаи Тоҷикистон бо кишварҳои Осиёи Ҷанубӣ баҳогузори намудааст.

Боби сеюми рисола - **«Рушди ҳамкорихои илмӣ-адабии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Ҳиндустон ва Покистон дар оғози асри XXI ва дурнамои**

он» номгузори шудааст. Дар ин боб, муаллиф хусусияти алоқаҳои илмӣ-фарҳангии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Ҳиндустон ва Покистонро дар оғози асри XXI дар доираи Созмони Ҳамкориҳои Шанхай ва Созмони Ҳамкориҳои Исломӣ баррасӣ намудааст.

Муаллиф дар ин боб дар баробари нақши мусбати созмонҳо дар рушди ҳамкориҳои илмӣ-адабӣ ва фарҳангӣ баъзе мушкилот ва монеаҳои объективии фаъолият ва инкишофи онҳоро муайян намудааст.

Дар **хулоса** таҳқиқот ҷамъбасти гардида, тавсияҳо ҷиҳати тақвияти ҳамкорӣ дар сатҳи дучониба ва бисёрҷониба пешниҳод шудаанд.

Дар баробари дастовардҳо дар диссертатсия баъзе камбудӣ ва норасоӣҳо ба ҷашм мерасанд, ки инҳоянд:

1. Зимни таҳияи таҳқиқоти диссертатсионӣ муҳаккиқ ба омӯзиши марҳилаи таърихии ҳамкориҳои халқҳои минтақа тавачҷӯҳи бештар додааст;

2. Ҳангоми таҳқиқи масоил ва самтҳои ҳамкориҳои ҷонибҳо дар сатҳи созмонҳои бисёрҷониба таҳлилҳои муаллиф асосан доираи мубодилаи илмӣ-фарҳангӣ дар ҷаҳорҷӯбаи Созмони ҳамкориҳои Шанхайро фаро мегирад;

3. Тавре маълум, яке аз самтҳои асосии ҳамкориҳои илмӣ-фарҳангии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо кишварҳои мавриди таҳқиқи илмӣ қароргирифта масъалаҳои мубодилаи донишҷӯён мебошад. Аз ин рӯ, хуб мешуд то масъалаи мазкур ва дурнамои густариши муносибатҳои илмӣ бо Покистон низ мавриди баррасии амиқ қарор гиранд.

4. Дар диссертатсия баъзе камбудии имлоӣ, техникӣ ва мантикӣ ба назар мерасанд, ки мебошад таҳрир карда шаванд.

Новобаста аз ин, камбудии ҷойдошта ба мазмун ва мундариҷаи таҳқиқоти диссертатсионӣ таъсири манфӣ намерасонанд. Камбудии мазкур хислати тавсиявӣ дошта, метавонанд ҳангоми корҳои илмӣ-таҳқиқотии минбаъда мавриди эътибор қарор гиранд.

Таҳқиқоти диссертатсионӣ кори мустакилонаи илмӣ ба шумор рафта, дар сатҳи баланди илмӣ таҳия шуда, мубрамияти мавзӯ бо истифода аз адабиёту сарчашмаҳои зиёд таҳқиқ гардида, хулосаҳо пешниҳод шудаанд.

Тасвиби таҳқиқоти диссертатсионӣ дар 7 мақолаи таълифнамудаи муаллиф инъикос мегарданд, ки дар маҷаллаҳои тақризишавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷоп расидааст.

Автореферат ба мазмун ва мундариҷаи диссертатсия мувофиқат менамояд, ки натиҷаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ, тавсифи мухтасари бобу зербобҳои диссертатсияро инъикос менамояд.

Дар маҷмӯъ, диссертатсияи номзадии Суфиев Садриддин Насридинович дар мавзуи «Ҳамкориҳои илмӣ-адабӣ ва фарҳангии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Ҷумҳурии Ҳиндустон ва Ҷумҳурии Исломии Покистон (охири асри XX - ибтидои асри XXI)» тибқи банди 53-и низомномаи Шурои диссертатсионӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, тахти №267 ба тасвиб расидааст, ҷавобгӯ буда, муаллифи он Суфиев Садриддин Насридинович сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои таърих аз рӯйи ихтисоси 07.00.15 – таърихи муносибатҳои байналмилалӣ ва сиёсати хориҷӣ (илмҳои таърих) мебошад.

**Муқарризи расмӣ доктори илмҳои таърих,
профессори кафедраи таърихи халқи тоҷики
Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи
академик Бобоҷон Ғафуров**

**Набизода Ваххоб
Машраб.**

Имзои профессор В.М. Набизодаро тасдиқ менамоем:

**Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
ДДХ ба номи академик Бобоҷон Ғафуров**

Э.Наврӯзов

735 700, ш. Хучанд, гузаргоҳи 1
Мавлонбеков ДДХ ба номи академик
Бобоҷон Ғафуров
Тел: (992) 92-803-00-01
E-mail: v.m.nabiev@mail.ru